

Всеукраїнської учнівської олімпіади з української мови та літератури у 2024-2025 навчальному році

10 клас

Українська мова

Завдання II. Запишіть правильно слова.

Пр...людія, суспільно/корисний, між..ярусний, ін..овація, на/зло, стат..ей,
(Л, л)лауреат (Н, н)аціональної (П, п)ремії імені Тараса Шевченка, (А, а)хіл..есова
п'ята, казармен..ий, на/гора, натще/серце, густо/пом(е,и)р(е,и)жаний,
рекру(т,ч)ина, північно/західний, аванпос..ний, пост/фактум, духм..яно/п..янкий,
мальви/красуні.

Відповідь.

Прелюдія, суспільно корисний, між'ярусний, інновація, на зло, статей, лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка, ахіллесова п'ята, казармений, на-гора, натще серце, густо помережаний, рекрутчина, північно-західний, аванпостний, постфактум, духмяно-п'яний, мальви-красуні.

Завдання III. Запишіть речення, розставте розділові знаки. Побудуйте його структурну схему, зробіть синтаксичний розбір (підкреслити члени речення, надписати над кожним словом, якою частиною мови є, дати загальну характеристику всій конструкції й компонентам як простим реченням).

Коли твій човен покинув осоння й захлюпотів під парасолями старої лапастої верби тоді ти помічає раптом що небо ніколи не буває таке криштально-голубе як у серпні (М. Хвильовий).

Відповідь

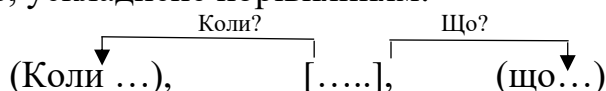
(1) Коли твій човен покинув осоння й захлюпотів під парасолями старої лапастої верби, (2) тоді ти помічає раптом, (3) що небо ніколи не буває таке кришталіно-голубе, як у серпні (М. Хвильовий).

Складне, розповідне, неокличне, сполучникове, складнопідрядне речення, складається з трьох частин: друга – головна, від слова *тоді* в головній частині залежить перша частина – підрядне обставинне часу, від слова *помічає* в головній частині залежить третя – підрядне з'ясувальне речення; неоднорідна підрядність.

Головне речення («Тоді ти помічаєш раптом») – просте, розповідне, неокличне, двоскладне, поширене, повне, неускладнене.

Підрядне речення часу («Коли твій човен покинув осоння й захлюпотів під парасолями старої лапастої верби») – просте, розповідне, неокличне, двоскладне, поширене, повне, ускладнене однорідними присудками.

Підрядне з'ясувальне речення («що небо ніколи не буває таке кришталюголубе, як у серпні») – просте, розповідне, неокличне, двоскладне, пошорене, повне, ускладнене порівнянням.

Частини мови.

Коли (сполучник) твій (займенник) човен (іменник) покинув (дієслово) осоння (іменник) й (прийменник) захлюпотів (дієслово) під (прийменник) парасолями (іменник) старої (прикметник) лапастої (прикметник) верби (іменник), тоді (прислівник) ти (займенник) помічаєш (дієслово) раптом (прислівник), що (сполучник) небо (іменник) ніколи (прислівник) не (частка) буває (дієслово) таке (займенник) кришталю-голубе (прикметник) як (сполучник) у (прийменник) серпні (іменник).

Частини речення.

Коли твій (означення) човен (підмет) покинув (присудок) осоння (додаток) й захлюпотів (присудок) під парасолями (обставина) старої лапатої (означення) верби (додаток) тоді (обставина) ти (підмет) помічає (присудок) раптом (обставина), що неба (підмет) ніколи (обставина) не буває (присудок) таке кришталю-голубе (означення), як у серпні (означення).

Завдання IV. Виконати завдання.

1. Поставити числівники у формі орудного відмінка: 897, 564.
2. Зробити фонетичний запис слів: зарум'янюєшся, шістсот
3. Дібрати до фразеологізму **ганяти вітер по вулицях** синонімічний фразеологізм.
4. Виписати іменники – назви істот: натовп, мавка, цеце, студентство, вірус, базіка.

Відповідь.

1. Числівники у формі орудного відмінка:
897 – вісьмомастами дев'яноста сімома
564 – п'ятьмастами шістдесятьма чотирма
2. Фонетичний запис слів:
зарум'янюєшся – [зарум'я́ н'у́єс:'а]
шістсот – [ш'іс:'о́ т]
3. «Ганяти вітер по вулицях» – байдики бити, баглаї бити, давати горобцям дулі, ханьки м'яти, клеїти дурня, лежні справляти, тинятися з кутка в куток, і за холодну воду не братися.
4. Іменники – назви істот: мавка, цеце, студентство, базіка.

Завдання V. Запитання 1-10 мають по чотири варіанти відповіді, із яких лише ОДИН правильний. Оберіть цю відповідь та позначте її.

1. Лексичне значення слова *обачний*
А) який виявляє спільну волю, злагоджений, дружний
Б) який відзначається спостережливістю, догадливий, тямущий
В) який виявляє обережність, діє розсудливо, передбачливо
Г) який бережливо витрачає кошти, економно живе

2. У словосполученнях *зайняти перше місце, відношення до нього, співставляти факти* порушено мовні норми
- А) морфологічні
 - Б) синтаксичні
 - В) лексичні**
 - Г) орфографічні
3. Чітко приголосні звуки вимовляються в усіх словах у рядку
- А) мати, казка, дочці, легко
 - Б) берег, мережка, дзига, дерево**
 - В) небо, дивишся, просьба, хмара
 - Г) головний, розпитати, зшитий, перемога
4. Зміна місця наголосу змінює лексичне значення слів у рядку
- А) орган, запал, алфавіт, гладкий
 - Б) музика, атлас, замок, пора**
 - В) вершковий, зав'язка, вимова, приклад
 - Г) апостроф, лікарський, ірис, брати
5. Паронімами є ВСІ пари слів у рядку
- А) пам'ятка – пам'ятник; прекрасний – прегарний; уява – уявлення
 - Б) державний – державницький; різниця – тотожність; корисливий – корисний
 - В) виборчий – виборний; природний - штучний; прозаїчний – прозовий
 - Г) громадянський – громадський; писемність – письменність; сусідній – сусідський**
6. Омоніми є в ОБОХ словосполученнях у рядку
- А) батьків заповіт – батьківський дім; блискуча поверхня – матова поверхня
 - Б) дерев'яна балка – глибока балка; пара коней – водяна пара**
 - В) рукав Десни – закасаний рукав; сестрині книжки - сестринські почуття
 - Г) літній день – літній чоловік; ощадливий юнак – марнотратний юнак
7. Неправильно дібрано українські відповідники до запозичених слів у рядку
- А) кредо – переконання, дисконт – знижка
 - Б) сервіс – обслуговування, стагнація – застій
 - В) пріоритет – першість, ідентифікація – ототожнення
 - Г) рандеву – домовленість, стенографія – вигадка**
8. Фразеологізм, що означає «переставати вести узвичаєний спосіб життя», подано в рядку
- А) заходити в глухий кут
 - Б) вибиватися з колії**
 - В) не знаходити собі місця
 - Г) оглядатися на задні колеса
9. Синонімами є ВСІ фразеологізми в рядку
- А) носа не показувати; заварити кашу; брати язика на гаплик
 - Б) крутити мізками; вимотувати жили; викидати колінця
 - В) пройти крізь сито й решето; собаку з'їсти; бути на коні й під конем**

Г) ускочити в халепу; збити з пантелику; гнути свою лінію

10. Другий склад наголошений в УСІХ словах у рядку

А) пізнання, визвольний, надлишок, допізна

Б) всередині, вчення, горошина, позаторік

В) вітчим, житло, зручний, ринковий

Г) чорнослив, запитання, вибоїна, надлишок

Українська література

Завдання VI. Зробіть ідейно-художній аналіз поезії. (Визначити тему, головну думку, художні засоби, особливість змалювання ліричного героя. Чому він звертається до героїні то на «ти», то на «ви». Чи відомо вам, хто з композиторів поклав на музику ці слова?)

Осінній день березами почавсь,
Різьбить печаль свої дереворити.
*Я думаю про тебе весь свій час,
Але про це не треба говорити.
Ти прийдеши знов. Ми будемо на «ви»,
Чи ж неповторне можна повторити?
В моїх очах свій сум перепливи,
Але про це не треба говорити.
Хай буде так, як я собі велю,
Свій будень серця будемо творити.
Я вас люблю, о, як я вас люблю,
Але про це не треба говорити...* (Л.Костенко)

Відповідь.

Ідейно-художній аналіз поезії Ліни Костенко

Тема: Ця поезія зображує тонкі переживання кохання, внутрішньої боротьби та прихованих почуттів. Ліричний герой розмірковує про свою любов, але вирішує зберегти її в таємниці, не промовляючи вголос.

Головна думка: Не завжди почуття потребують словесного вираження. Глибока любов живе у серці, не завжди піддаючись формалізації в словах. Ліричний герой намагається зберегти цю любов у собі, оскільки вважає, що слова можуть зруйнувати її неповторність.

Художні засоби:

Метафори: «Різьбить печаль свої дереворити», «сум перепливи».

Повтори: Рефрен «Але про це не треба говорити» підкреслює ідею того, що слова тут зайві, і кохання має лишатися невисловленим.

«Я вас люблю, о, як я вас люблю» – емоційний повтор, який підсилює глибину почуттів героя.

Антитези: Протиставлення звертання на «ти» та «ви» символізує різні рівні близькості: «ти» як інтимність, а «ви» – як офіційна дистанція або захист від власних почуттів.

Риторичні питання та вигуки: Вигук «о, як я вас люблю» підкреслює емоційний пік твору, сильний внутрішній стан героя.

Епітети: «Осінній день».

Особливість змалювання ліричного героя.

Ліричний герой постає як людина, глибоко закохана, але стримана. Він усвідомлює силу своїх почуттів, однак вважає, що краще не промовляти їх вголос, аби не зруйнувати магії. Герой знаходиться в боротьбі між бажанням близькості і страхом втратити щось важливе, якщо почне висловлюватися. Звертання на «ти» символізує минулу близькість або бажану інтимність, тоді як «ви» відображає формальність, яка може бути захистом від власних емоцій чи спробою тримати дистанцію.

Чому ліричний герой звертається до героїні то на «ти», то на «ви»: Звертання на «ти» та «ви» символізують зміну емоційних станів героя. «Ти» – це вияв близькості, глибокої прихильності, що існувала або яку він відчуває на рівні душі. «Ви» – це формальна дистанція, спроба триматися віддалік, можливо, через страх поранити себе або героїню. Така зміна у звертанні може свідчити про внутрішню боротьбу героя між бажанням відкритись і залишити почуття прихованими.

Завдання VII. Запитання 1-5 мають по п'ять варіантів відповідей, із яких дві правильні. Оберіть ці відповіді та позначте їх.

1. Укажіть прізвище двох митців, які випадають із логічного ряду

А) Михайло Кропивницький

Б) Михайло Старицький

В) Микола Садовський

Г) Іван Карпенко-Карий

Д) Панас Саксаганський

2. Правильними є твердження

А) У творі «Кайдашева сім'я» на матеріалі повсякденного життя селянства розкриваються внутрішні спонукання дрібних власників утвердити себе господарями на землі.

Б) Роман братів Рудченків складається з 4 частин, кожна з яких поділяється на розділи. Один із них розповідає про столітню історію села Семигори.

В) У творі «Сойчине крило» нестандартна композиція: сюжет повісті розкривається протягом читання головного героя Максима Гудзя листа від колишньої коханої Явдохи.

Г) Один із найкolorитніших образів п'єси «Мартин Боруля» – Омелько Кайдаш. За його простакуватістю прихована глибока народна мудрість.

Д) «З вершин і низин» – поетична збірка українського письменника Івана Франка, опублікована за його життя двома виданнями, які різняться змістом.

3. Оберіть репліки Мартина Борулі, звернені до Степана

А) «Ну, тепер з Богом! Прощай. Слухай старших, виписуй почерка, завчай бумаги напам'ять, трись, трись меж людьми – і з тебе будуть люде!»

Б) «Ти б ще мішок драний надів на голову. Він там осоромить панича! Надінь мені добрий кобеняк!»

В) «Краще жити на світі щасливим мужиком, ніж нещасним паном – це всяке знає»

Г) **«Дивись, як люде, так і ти. Та чоботи чисть раз у раз, щоб блищали, як у засідателя; одежа – перве діло»**

Д) «Сказано у бумазі, що не так хвамілія стоїть: у нових бумагах – Боруля, а у старих – Беруля!..»

4. Прочитайте речення.

«І я вірив, мріяв, любив. Тонув душею в рожевім тумані, будував золоті замки на вітрі, вважав окрасою життя те, що було лише конвенціональною брехнею...»

Цей уривок із твору, для якого характерні ознаки

А) **психологічна новела, жіноча доля, герой-естет**

Б) драма, «папінька», «мамінька»

В) соціально-психологічний роман, реалізм, Женева

Г) повість-хроніка, Параска Гришиха, багаті Довбиші

Д) **лист, споріднені душі, модернізм**

5. Перу Івана Франка належать обидва твори

А) **«Гімн», «Сікстинська Мадонна»**

Б) **«Ой ти, дівчино, з горіха зерня», «Чого являєшся мені...»**

В) «Легенда про вічне життя», «Мартин Боруля»

Г) «Хіба ревуть воли, як ясла повні?», «Сойчине крило»

Д) «Гімн», «Кайдашева сім'я»